

Vastaus kirjalliseen kysymykseen ruokaketjun varautumisesta ja ohjeistuksesta koronaepidemiaan

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Mia Laihon /kok ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 180/2020 vp:

Miten hallitus on varmistanut koko elintarvikeketjun turvallisuuden ja keskeytymättömyyden koronaepidemian aikana, miten koko ruokatuotanto välikäsineen on ohjeistettu puhtaan ruuan varmistamiseksi Ruokaviraston ja AVI:n toimesta tässä poikkeustilanteessa, ja miten työntekijöiden riittävyys, sijaistyövoiman saatavuus ja elintarvikkeiden kuljetuksen toimivuus poikkeustilanteessa on varmistettu?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Meneillään olevan koronaepidemian aikana ja etenkin valmiuslain käyttöönottoasetusten 17.3.2020 antamisen jälkeen, hallitus on yhä tarmokkaammin pyrkinyt epidemian sekä sen seuraamusten rajoittamiseen. Ruokajärjestelmä alkutuotannosta kuluttajalle asti on kaikissa toiminnaissa katsottu yhteiskunnalle kriittiseksi toiminnaksi, jonka toimintaedellytysten turvaamisen hallitus on priorisoinut korkealle. Ruokaa on riittänyt kaikille, vaikka poikkeustilan alkupäivinä kansalaisten hamstraaminen aiheuttikin satunnaista päivittäistavaroiden puutetta – tämän syynä ei kuitenkaan missään vaiheessa ollut tuotannon keskeytyminen epidemian vuoksi vaan odottamaton kysyntäpiikki.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on kansallinen tartuntatautien asiantuntijalaitos, joka ohjaa tartuntatautien torjuntatyötä Suomessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos vastaa tartuntataudeista tiedottamisesta sekä ohjeiden antamisesta tartuntojen välttämiseksi ja taudin leviämisen ehkäisemiseksi. Samoin sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa toimiva Työterveyslaitos ohjeistaa tartuntataudeilta suojautumisessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos vastaavat tartuntatautien vastustamisesta ja asiaan liittyvästä ohjeistuksesta myös elintarvikeketjussa toimivien ihmisten osalta.

Maa- ja metsätalousministeriö ja Ruokavirasto ovat seuranneet tiiviisti koronavirustilannetta. Ruokavirasto asetti 12.3.2020 koronavirus COVID-19 -varautumisen tilanneryhmän, jonka tehtäviin kuuluu mm. selvittää kokonaiskuva tilanteen vaikutuksista Ruokaviraston ja koko ruokajärjestelmän toimintaan ja koordinoida varautumista epidemiaan ja siihen liittyvää viestintää. Ruokavirasto on antanut ohjeita, joiden tarkoituksena on varmistaa ruokaketjun toiminta poikkeusoloissa. Ohjeistuksella resurssit ohjataan siten, että varmistetaan elintarvikkeiden turvallisuus ja riittävyys. Ruokaviraston antama ohjeistus kattaa koko elintarvikeketjun ja sisältää mm. ohjeita

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 180/2020 vp

eläinlääkäripalveluiden ja eläintautien seuranta- ja valvontaohjelmien järjestämisestä sekä lihan-tarkastuksesta ja muusta elintarvikevalvonnasta. Elintarviketurvallisuus ja elintarvikkeiden saa-tavuus pyritään kaikin tavoin varmistamaan. Ruokavirasto on yhdessä elintarvikealan kanssa et-sinyt koko ajan ratkaisuja, joilla varmistetaan elintarvikkeiden saatavuus myös poikkeusoloissa vaarantamatta elintarviketurvallisuutta. Ruokavirasto on ohjeistanut myös kuluttajia. Ohjeet on koottu Ruokaviraston verkkosivuille ja niitä päivitetään jatkuvasti.

Kaikkien viranomaisohjeiden tarkoituksena on estää koronavirustartuntojen leviämistä. Elintar-vikeketjussa toimivien tulee soveltaa ohjeita omissa yrityksissään. Ohjeistuksien ydin on, että myös elintarvikeyrityksissä noudatetaan niitä sosiaalisen etäisyyden ylläpitämiseen ja kontaktien rajaamiseen ja yleisesti epidemian hallintaan tähtääviä toimenpiteitä, joita kansalaisia yleisestikin kehoitetaan noudattamaan. Eli työyhteisöissä vältetään tarpeettomia kontakteja sekä linjatyössä että tauoilla ja siirtymissä eri paikkojen välillä. On myös tärkeää, että sosiaalityö ja ruokailuti-loja on riittävästi, jotta kontakteja voidaan välttää. Lisäksi on tärkeää huolehtia työntekijöiden työkuorman hallinnasta niin, että poikkeustilanteessa ja kysynnän kasvaessa työntekijät pystyvät palautumaan.

Tällä hetkellä suurin koronavirusepidemian aiheuttama uhka ruokajärjestelmälle on työvoiman riittävyyden takaaminen maataloille. Peruselintarvikkeita Suomessa riittää hyvän omavaraisuus-asteen vuoksi. Etenkin puutarhakasvien tuotannossa tarvitaan kuitenkin paljon kausityöntekijöitä. Heistä suurin osa tulee normaalisti ulkomailta Suomeen töihin, mutta tämä on nyt uhattuna epi-demiasta johtuvien matkustusrajoitusten vuoksi. Vastaava ongelma on olemassa muissakin EU-maissa. EU:n komissio on antanut tiedonannon (2020/C 102 I/03) työntekijöiden vapaan liikku-vuuden harjoittamista koskevista suuntaviivoista koronavirusepidemian aikana. Tiedonannossa luetellaan työntekijät, jotka harjoittavat kriittisiä ammatteja. Näihin kuuluvat keskeiset elintarvi-kehuollon piirissä työskentelevät työntekijät maatalouden kausityövoima mukaan lukien. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 25.3.2020 ministeriöiden yhteisen virkamiestyöryhmän kartoittamaan välttämättömien alojen työntekijöiden maahantuloa koronaviruksen aikaisessa poikkeustilan-teessa. Kaikkein kriittisimmiksi ja kiireellisimmiksi havaittiin joukko maatalous- ja puutarhatuo-tannon kasvukauden alkuun sekä tuotantoeläinten hoitoon liittyviä töitä.

Hallitus pyrkii aktiivisesti löytämään keinoja, joilla maataloille saataisiin kotimaisia työntekijöitä paikkaamaan työvoimavajetta. Työntekijöiden tulisi kuitenkin olla soveltuvia maatilojen tarpei-siin. Ratkaisuja haetaan eri hallinnonalojen ja verkostojen kesken. Esimerkiksi maatalousalan opiskelijoiden työnteke tiloilla voisi sisältyä heidän opintoihinsa. Maatilojen lomitusjärjestel-mässä kuntien tarjoamien lomittajien saatavuus on tällä hetkellä hyvä. Lomituslainsäädäntö sisäl-tää myös joustoja, joita voidaan hyödyntää sellaisessa tilanteessa, jossa kuntien lomittajista syn-tyisi koronavirusepidemian vuoksi pulaa. Kaikista toimista huolimatta on todennäköistä, että esi-merkiksi vihannesten ja marjojen tuotantomäärät jäävät normaalia pienemmiksi. Monet maatilat ovat jo aloittaneet tuotantonsa sopeuttamisen tilanteeseen, jossa normaali tuotanto ei ole mahdol-lista.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 180/2020 vp

Elintarviketeollisuudessa ei ole vielä nähty merkkejä työvoimapulasta. Kuitenkin siltä varalta, että epidemia uhkaisi pätevän henkilökunnan riittävyyttä, Ruokavirasto on jo viime kuussa ohjeistanut liha-alan laitoksia siitä, miten tuotantovolyymia turvataan työvoiman sairastuvuuden lisääntytyä. Tätä ohjeistusta lisätään ja tarkennetaan viikoittain. Ruokavirasto pyrkii ohjeistuksella suojaamaan myös oman tarkastuksia tekevän henkilökuntansa, kuten lihantarkastushenkilökuntansa ja turvaamaan näin välttämättömät tarkastukset.

Viranomaisten lisäksi huoltovarmuuskeskus pooleineen seuraa tarkasti elintarvikehuollon tilannetta. Kyky tarvittaessa reagoida häiriöihin laajassa yhteistyössä valtion sekä elinkeinoelämän toimijoiden kanssa on Suomessa tällä hetkellä hyvä. Huoltovarmuusorganisaation elintarvikehuoltosektoriin kuuluu kolme poolia, jotka toimivat huoltovarmuuskeskuksen yhteydessä. Nämä poolit ovat alkutuotantopooli, elintarviketeollisuuspooli sekä kauppa- ja jakelupooli. Poolien tehtävänä on yhdessä alan yritysten kanssa seurata, suunnitella ja valmistella omien alojensa huoltovarmuuden kehittämistä sekä tuottaa huoltovarmuuden tilannekuvaa. Tällä hetkellä poolit toimivat tehostetusti yhteistyössä elinkeinoelämän yritysten kanssa ja tuottavat päivittäin tilannekuvaa viranomaisille. Tämän lisäksi maa- ja metsätalousministeriö jakaa ja kokoaa tilannetietoa valmiustoimensa avulla laajasti sektorin toimijoiden sekä valtioneuvoston kesken. Näin varmistetaan häiriötilanteen hallinta ja tarvittavien toimenpiteiden oikea-aikaisuus.

Helsingissä 6 päivänä huhtikuuta 2020

Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä